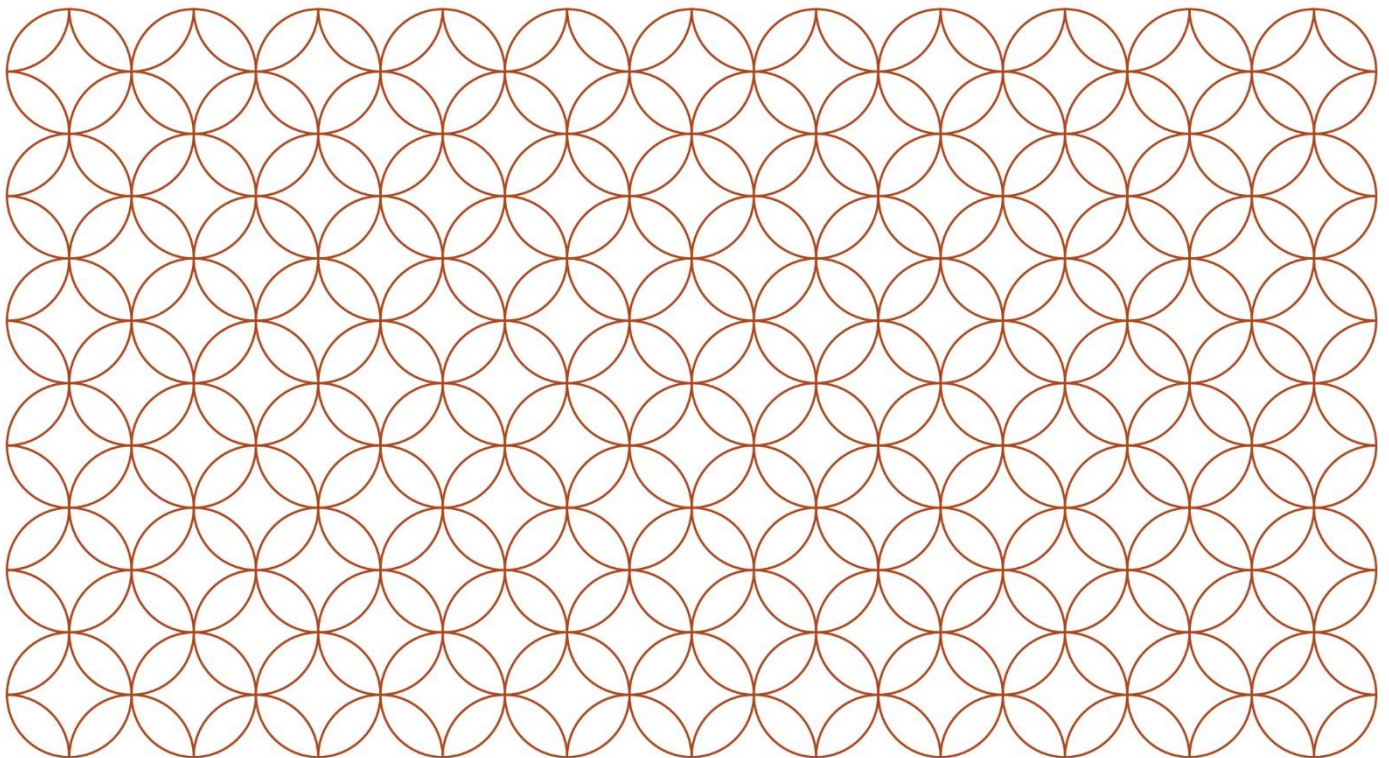

REDOVISNING AV
REGERINGSUPPDRAG

Kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning

Att möta förändringarna inom komvux som särskild
utbildning

Skolverket

Publikationen finns att ladda ner som kostnadsfri
PDF från Skolverkets webbplats:

www.skolverket.se/publikationer

Dokumentdatum: 2021-10-19

Tabell 1. Diarienummer: 2020:1581

Skolverket, Stockholm 2021

Lättläst sammanfattning

Skolverket fick ett uppdrag av regeringen i oktober 2020. Uppdraget var att ta reda på vad kommuner och studie- och yrkesvägledare behöver för att bättre hjälpa personer med intellektuell funktionsnedsättning eller förvärvad hjärnskada att plugga på komvux och komvux som särskild utbildning.

Komvux som särskild utbildning är det som förut hette särsvux. Nu är det en del av komvux istället. Tanken är att det ska vara lättare för elever att kunna välja bland fler kurser från hela komvux.

Skolverket fick också i uppdrag av regeringen att ta reda på varför det är så få som vill gå på komvux som särskild utbildning.

När Skolverket frågade om det fick vi reda på flera saker. Att många väljer att inte gå på komvux som särskild utbildning för att det kan vara svårt att försörja sig när man gör det. Det kan också vara krångligt med färdtjänst och svårt för eleverna att åka till komvux. Det är ibland så att kommunerna förstår skollagen olika och elever kommer därför inte in på sin kurs eller utbildning. Det kan också handla om förändringar i skollagen.

När Skolverket pratade med personer som jobbar på komvux berättade vägledare och

lärare att många är osäkra när de ska träffa personer med intellektuell funktionsnedsättning eller förvärvad hjärnskada. För det är så mycket olika saker som är viktiga för eleverna. Det kan handla om pengar och stöd från andra i samhället, till exempel Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen.

Skolverket har därför skrivit svar på de vanligaste frågorna som handlar om elevers studier på komvux på Skolverkets webbsida. En länk till webbsidan hittar du [här](#).

Skolverket har också erbjudit studie- och yrkesvägledare och annan personal på komvux olika utbildningar om hur de kan möta och samtala med personer som har intellektuell funktionsnedsättning eller förvärvad hjärnskada. De har också fått lära sig hur personalen på komvux kan hjälpa elever att planera och genomföra sina studier.

Skolverket fick också höra att huvudmän, alltså de som bestämmer om komvux i kommunen, och rektorer behöver hjälp för att på ett bra sätt planera för att eleverna ska kunna plugga kurser både på komvux som särskild utbildning och på komvux andra delar. Därför har Skolverket en utbildning för att ge tips om hur kommuner kan organisera sin verksamhet på ett bra sätt.

Skolverket vill särskilt berätta att det är viktigt att utbildningen på komvux är bra och lika bra i hela landet.

Det är också viktigt att utbildning på komvux leder till något till exempel ett jobb eller bättre kunskaper så att det känns meningsfullt att plugga på komvux. Det måste också gå att försörja sig när man pluggar på komvux som särskild utbildning.

Skolverket och andra myndigheter behöver bli bättre på att samarbeta så att det stöd som finns för personer med IF eller förvärvad hjärnskada blir bättre och lättare att förstå.

Sammanfattning

Skolverket fick i ändring av regleringsbrevet för budgetår 2020 ett tredelat uppdrag. Uppdraget innebär att;

- stödja kommunerna i deras skyldighet att erbjuda kommunal vuxenutbildning (komvux) som särskild utbildning, med syfte att möjliggöra för målgruppen att ta del av ett större utbud av utbildningar och andra resurser som finns inom komvux.
- analysera orsakerna till att elevantalet har minskat inom komvux som särskild utbildning. Denna del av uppdraget redovisas i en separat rapport som biläggs denna redovisning.¹
- stödja kommunerna i att utveckla studie- och yrkesvägledningen för målgruppen för komvux som särskild utbildning, bland annat genom att utreda behovet av att stärka vägledarnas kompetens och genomföra insatser för att förbättra denna vid behov.

Utifrån uppdragsdelarna som behandlar stöd till kommuner och studie- och yrkesvägledare och de behov Skolverket identifierat har aktiviteter tagits fram för att möta målgruppernas behov av stöd gällande;

- hur komvux kan organiseras för att bättre möta och utbilda elever med intellektuell funktionsnedsättning (IF) eller förvärvad hjärnskada
- hur studie- och vägledare ska ges fler verktyg i bemötande av målgruppen
- hur övergripande information om livssituationen för elever med IF eller förvärvad hjärnskada som studerar inom komvux kan göras tillgänglig på Skolverkets webbsida.

Med utgångspunkt i målgruppernas behov och önskemål har Skolverket erbjudit olika fortbildningsinsatser.

För huvudmän och rektorer;

- *Att organisera för komvux som särskild utbildning, en del av komvux.* Karlstads universitet ansvarar för fortbildningsinsatsen med syfte att skraddarsy arbetssätt så att elever ges ökade förutsättningar att studera inom komvux.

För studie och yrkesvägledare samt pedagogisk personal inom komvux;

- *PATH*, en vägledningsmetod som syftar till att öka den vägledades tilltro till sin egen förmåga att påverka sin framtid.

¹ Skolverket, 2021, Rapport *Komvux som särskild utbildning – flera hinder på vägen till och under studier*, Dnr. 2021:198 (se bilaga)

- *Supported Education*, en kompetenshöjande insats som ska ge ett stöd i det praktiska arbetet för att kunna hjälpa elever att välja och fatta beslut om inriktning.

Vidare har uppdraget inneburit deltagande vid konferensserien Mötesplats Vux, konferenser som arrangeras av Skolverket för att informera om vad som är aktuellt inom komvux samt om Skolverkets pågående och planerade stödinsatser. Ett valbart seminarium om komvux som särskild utbildning har ingått i konferensen.

Utöver detta har Skolverket sett över det stöd som finns gällande komvux som särskild utbildning på Skolverkets webbsida. Ett nytt stöd i form av en FAQ har tagits fram med samlad information om hur det kan fungera för en elev att studera på komvux som särskild utbildning.

Syftet har varit att huvudmän, rektorer, studie- och yrkesvägledare och annan berörd personal på ett lättöverskådligt sätt ska få ökad kunskap om elevgruppen.

Analysen av orsakerna till att elevantalet inom komvux som särskild utbildning minskat redovisas i sin helhet i en separat rapport. Skolverket har även inom ramen för analysarbetet undersökt vilka hinder personer i målgruppen möts av när de avser studera, hur kommunerna kvalitetssäkrar utbildningen samt hur de följer upp elever efter avslutad utbildning och vad eventuella uppföljningar visar.

I analysen konstaterar Skolverket att orsakerna till de minskade elevvolymerna inom komvux som särskild utbildning beror på:

- Författningsändringar
- Förändringar i utbildningens organisering
- Förändringar hos andra aktörer

Skolverket lyfter även i analysen bland annat följande hinder för elever att studera inom komvux som särskild utbildning;

- Studiefinansiering, krockande stödsystem
- Praktiska hinder att ta sig till utbildning till exempel i en annan kommun
- Eftersatt uppföljning av elever efter avslutad utbildning

En fördjupad redogörelse av orsakerna återfinns i analysrapporten.

Överlag finns en utmaning i att stödinsatser och insatser som görs för att stärka målgruppens ställning i samhället inte samordnas på ett effektivt sätt.

Skolverket avser att fortsatt erbjuda stöd och sprida kunskap om elever med IF och förvärvad hjärnskada inom komvux. Skolverket ser det också som sin uppgift att lyfta blicken från det enskilda uppdraget och samverka med andra som arbetar med dessa frågor.

Innehåll

Lättläst sammanfattning	3
Sammanfattning	6
1. Inledning.....	9
1.1 Bakgrund.....	10
1.2 Utbildningens övergripande mål	11
1.3 Utgångspunkter och genomförande	11
1.3.1 Empiriinsamling och tidigare forskning	11
1.3.2 Coronapandemins effekter.....	12
1.3.3 Skolverkets etableringsuppdrag	12
1.3.4 Samråd och identifierade behov	13
1.3.5 Studiefinansiering, krockar i stödsystemen.....	16
2. Beskrivning av insatser.....	16
2.1 Målgrupper och innehåll.....	16
2.2 Aktiviteter	17
2.2.1 Sammanställning av aktiviteter 2021–2022	17
2.3 Fortbildningsinsatser.....	18
2.3.1 PATH	18
2.3.2 Supported Education	19
2.3.3 Att organisera för komvux som särskild utbildning – en del av komvux	19
2.4 Konferenser	20
2.4.1 Mötesplats vux	20
2.5 Stödmaterial – webb	20
2.5.1 FAQ, frågor och svar.....	20
2.5.2 Ett poddsamtal om PATH-metoden	21
2.5.3 Så funkar apl.....	21
2.5.4 Skolverkets webbplatser	21
3. Slutsatser och lärdomar	22
4. Skolverkets fortsatta arbete.....	24
Referenser	25

1. Inledning

Härmed slutredovisas det tredelade regeringsuppdraget om att stödja kommuner och studie- och yrkesvägledare gällande förändringar inom kommunal vuxenutbildning (komvux) som särskild utbildning samt att analysera orsakerna till att färre elever söker sig till komvux som särskild utbildning givet i ändring av Skolverkets regleringsbrev för 2020²

Skolverket fick i ändringen av regleringsbrevet i uppdrag att;

- stödja kommunerna i deras skyldighet att erbjuda komvux som särskild utbildning i syftet att möjliggöra för elever med intellektuell funktionsnedsättning (IF) eller förvärvad hjärnskada att ta del av ett större utbud av utbildningar och andra resurser som finns inom komvux.
- analysera orsakerna till att elevantalet minskar inom komvux som särskild utbildning
- stödja kommunerna i att utveckla studie- och yrkesvägledningen för målgruppen för komvux som särskild utbildning, bland annat genom att utreda behovet av att stärka studie- och yrkesvägledarnas kompetens och genomföra insatser för att förbättra denna vid behov.

Uppdraget ska redovisas till regeringen (Utbildningsdepartementet) senast den 2 november 2021.

Skolverkets analysrapport (analysen) av orsakerna till att elevantalet inom komvux som särskild utbildning minskat över tid redovisas i en separat rapport som biläggs denna redovisning. Då det finns begränsat med forskning om komvux som särskild utbildning har Skolverket även tagit tillfället i akt att utöka detta deluppdrag. Skolverket har undersökt vilka hinder personer i målgruppen möts av när de avser att studera, hur kommunerna kvalitetssäkrar utbildningen samt hur de följer upp elever efter avslutad utbildning och vad eventuella uppföljningar visar.³

Komvux som särskild utbildning, men även andra skolformsdelar inom komvux, är en viktig arena för personer med IF eller förvärvad hjärnskada. Trots det minskar elevantalet inom komvux som särskild utbildning. Analysen visar att det är flera faktorer som påverkar elevminskningen. Det handlar om författningsändringar som till exempel innebär ändrade behörighetsvillkor. Det handlar om förändringar i utbildningens organisering, bland annat genom att färre kommuner anordnar utbildningen. Vidare handlar det om att förändringar i daglig verksamhet tillsammans med ekonomiska hinder som målgruppen möts av verkar ha skapat en inlåsnings effekt i daglig verksamhet.

² Regeringsbeslut, 2020, Ändring av regleringsbrev för budgetåret 2020 avseende statens Skolverk U2020/05108

³ Skolverket, Rapport 2021, *Komvux som särskild utbildning – flera hinder på vägen till och under studier*, Dnr. 2021:198 (se bilaga)

Komvux och anpassade kurser på folkhögskola är i praktiken de möjligheter till vidare studier som står öppna för elever med intellektuell funktionsnedsättning (IF) eller förvärvad hjärnskada efter avslutad gymnasiesärskola. Då komvux är ett av få alternativ för målgruppen att fördjupa sina kunskaper och utöva rätten till ett livslångt lärande⁴ är det av största vikt att det är kvalitet i utbildningen, att det finns möjlighet till vidareutbildning som möter behovet på arbetsmarknaden samt att det finns tydliga incitament för elever att studera på komvux.

1.1 Bakgrund

Den 3 juni 2020 fattade riksdagen beslut om ändringar i skollagen (2010:800) i enlighet med förslagen i regeringens proposition 2019/20:105 *Komvux för stärkt kompetensförsörjning*. Propositionen bygger på flera av förslagen från Komvuxutredningens betänkande *En andra och en annan chans – ett komvux i tiden* (SOU 2018:71).

Särskild utbildning för vuxna (särvux) har upphört som egen skolform och blivit en del av skolformen kommunal vuxenutbildning (komvux). Komvux som särskild utbildning, som det nu heter, har därmed blivit en del av skolformen komvux. Förändringen trädde i kraft den 1 juli 2020.

Komvux som särskild utbildning består idag av två delar:

- komvux som särskild utbildning på grundläggande nivå
- komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå.

Att särvux har upphört som en egen skolform och nu blivit en av komvux fem skolformsdelar innebär en sammanhållen vuxenutbildning där möjligheter skapats för elever att enklare kunna ta del av utbildningar som finns inom övriga delar av komvux. En sammanhållen vuxenutbildning bedöms också medföra exempelvis bättre tillgång till studie- och yrkesvägledning och en utveckling av arbetet med individuella studieplaner. I samband med förändringen har även lagstiftningen harmoniserats med övriga komvux. Detta innebär:

- att det har införts en rätt att läsa komvux som särskild utbildning på grundläggande nivå i annan kommun.⁵
- ökade möjligheter till komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå i en annan kommun.⁶
- att prövning införs inom komvux som särskild utbildning.⁷

⁴ Europeiska kommissionen EUR-Lex (u.å.) *Nyckelkompetenser för livslångt lärande*. (2018/C 189/01) Hämtad 2021-09-24 från https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2018.189.01.0001.01.SWE&toc=OJ:C:2018:189:TOC

⁵ 20 kap. 11 § skollagen (2010:800)

⁶ Hemkommunen ska enligt skollagen 20 kap. 21 § tredje stycket bekosta utbildning på gymnasial nivå i annan kommun än hemkommunen om den sökande har särskilda skäl med hänsyn till sina personliga förhållanden att studera i den kommunen.

⁷ Prövning inom komvux som särskild utbildning införs den 1 juli 2021.

Dessa förändringar behandlas i ett särskilt beredningsuppdrag som till vissa delar har starka beröringspunkter med detta uppdrag, bland annat att Skolverket ska stödja kommunerna i sitt uppdrag att möjliggöra för målgruppen för denna skolformsdel att ta del av det större utbudet av utbildningar och andra resurser som finns inom kommunal vuxenutbildning.⁸

Figur 1 Komvux samtliga skolformsdelar

1.2 Utbildningens övergripande mål

Målsättningen med utbildningen inom komvux som särskild utbildning är att vuxna med IF eller förvärvad hjärnskada ska stödjas och stimuleras i sitt lärande. Utbildningens övergripande mål är att ge vuxna möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet samt att främja sin personliga utveckling. Utbildningen ska även utgöra en bas för den nationella och regionala kompetensförsörjningen till arbetslivet. Utgångspunkten för utbildningen för en enskild elev ska vara elevens behov och förutsättningar. De som har störst behov av utbildning ska prioriteras.⁹

1.3 Utgångspunkter och genomförande

1.3.1 Empiriinsamling och tidigare forskning

I syfte att kartlägga och analysera orsakerna till det minskade elevantalet inom komvux som särskild utbildning har Skolverket gjort en intervjuundersökning och en enkätundersökning samt tillämpat Skolverkets

⁸ Skolverket, *Beredning inför omhändertagande av förändringar inom vuxenutbildningen – del 1 och 2*, Dnr 7.5.1–2020:1825

⁹ 20 kap. 2§ skollagen (2010:800)

officiella statistik. Därtill har vi gjort en översikt av tidigare forskning. Resultaten redovisas i bilagd analys.

1.3.2 Coronapandemins effekter

Skolverkets rapport *Coronapandemins påverkan på vuxenutbildningen*¹⁰ ges en bild av att distansundervisningen varit särskilt svår för elever inom komvux som särskild utbildning. Det har även märkts i form av ett minskat söktryck till och ett ökat avhopp från komvux som särskild utbildning i vissa kommuner. Myndigheten för delaktighet styrker detta i sin kartläggning av coronapandemins effekter, *Barn och unga mitt i en pandemi. Konsekvenser av coronapandemin för barn och unga med funktionsnedsättning* (2021). Kartläggningen visar att många elever med funktionsnedsättning har haft omfattande svårigheter att tillgodogöra sig undervisningen på distans på ett adekvat sätt. I samråd med en av Skolverkets referensgrupper¹¹ lyftes frågan om ett digitalt utanförskap gällande elever med IF. Många elever med IF eller förvärvad hjärnskada saknar grundläggande kunskaper i att hantera digitala verktyg och många saknar även konkreta digitala verktyg, dator och internetuppkoppling. Skolverket tog frågan vidare till nätverket för grundläggande färdigheter inom NVL, Nordiskt nätverk för vuxnas lärande¹². Under 2021 tittar nätverket närmare på olika sätt att nå grupper med svaga grundläggande digitala färdigheter genom lärande exempel från de olika nordiska länderna. Detta resulterade dels i en artikelsamling som kommer att publiceras på NVL:s hemsida under hösten 2021. Dels även i att Mora Folkhögskola, som lyftes i Skolverkets samråd, presenteras i artikelsamlingen utifrån sitt arbete med att stärka den digitala kompetensen för individer med IF. Mora Folkhögskola kommer att representera Sverige och föreläsa på konferensen *The basic skills for everyone* på temat *Technology should work for everyone – Follow-up on Nordic recommendations on adult basic digital skills*.¹³ Konferensen äger rum på Malta i oktober 2021 och arrangeras av European Basic Skills Network¹⁴. Skolverket följer det fortsatta arbetet med stort intresse. Coronapandemin har synliggjort vikten av att dessa elever ges en grundläggande digital kompetens, ett område som Skolverket avser att arbeta vidare kring.

1.3.3 Skolverkets etableringsuppdrag

Skolverket har även fångat upp kunskap och delar erfarenheter från det nyligen avslutade regeringsuppdraget om att stärka möjligheterna för etablering i arbetslivet för elever med IF.¹⁵

En av de huvudsakliga slutsatserna i slutredovisningen av regeringsuppdraget handlar om elevers möjlighet att få komma ut på en

¹⁰ Skolverket (2020) *Coronapandemins påverkan på vuxenutbildningen – insamling maj 2020*, Dnr. 2020:854

¹¹ Riksföreningen lärvuxpedagogerna

¹² Verksamhetsplan 2021 - Grundläggande färdigheter - Nordiskt nätverk för vuxnas lärande

¹³ EBSN Annual Conference, 2021 | EBSN (basicskills.eu)

¹⁴ [EBSN \(basicskills.eu\)](https://basicskills.eu)

¹⁵ Skolverket (2021) *Slutredovisning Etablering för elever med intellektuell funktionsnedsättning*, Dnr. 2021:805

arbetsplats och att få lära sig ett yrke i ett inkluderande och gynnsamt sammanhang. Det är en viktig slutsats att lyfta då detta är något som eleven kan få möjlighet till i komvux som särskild utbildning. Utbildningen kan ge möjlighet till livslångt lärande, fördjupande av kunskaper och ge en möjlighet för eleven att pröva och utmana sin egen förmåga samt att utveckla sin självständighet.

I redovisningen av regeringsuppdraget framkommer vidare att det är en utmaning för skolväsendet att se till att ett adekvat anpassat stöd ges likvärdigt och tillgängligt för alla. Redovisningen visar på ett stort engagemang och hög ambitionsnivå från samhället via förordningar och policydokument. Även skolor och arbetsliv visar ett stort engagemang, men i arbetslivet identifieras också en osäkerhet när det gäller bemötande av personer med IF. Representation och förebilder är viktigt, likväl som exempel som visar variationen av vad som avses med arbete, sysselsättning och daglig verksamhet eller andra aktiviteter. I övrigt så är objektiv och adekvat information av vikt för att eleven ska kunna göra väl underbyggda val vilket är en väg till att fler elever ser möjligheten att gå på komvux efter gymnasieskolan. I redovisningen beskrivs också vikten av samverkan mellan myndigheter och organisationer, liksom vikten av långsiktighet i uppdrag och insatser. Skolverket konstaterar också att det ofta saknas infrastruktur mellan myndigheter för utbyte och befastande av kunskap. Även erfarenheter och lärande exempel från olika verksamheter och utbildningar behöver spridas för att utveckla verksamheter i att arbeta med beprövad erfarenhet i utbildningen. Vidare resonerar Skolverket om att utbildningsväsendet inte självt kan lösa de etableringssvårigheter elever med IF möter utan att det är ett strukturellt problem som behöver tas om hand i samverkan mellan skola, arbetsliv och myndigheter för att undanröja hinder för elevers etablering på arbetsmarknaden och möjligheter att bli en del av samhället.

”...elever med intellektuell funktionsnedsättning är utestängda från högre utbildning och möjligheterna att yrkesväxla inom ramen för vuxenutbildningen är också mycket begränsade. I praktiken är tillgången till fortsatt utbildning både hindrande och olikvärdig.”
(Slutredovisning Etablering för elever med intellektuell funktionsnedsättning s. 10)

1.3.4 Samråd och identifierade behov

Under uppdragets genomförande har Skolverket bjudit in till digitala samråd med en rad myndigheter¹⁶, organisationer¹⁷ och verksamma skolchefer, rektorer, studie- och yrkesvägledare samt representant för målgruppen elever inom komvux som särskild utbildning. Dessa samråd har alla bidragit med värdefull information för att identifiera de behov som finns av stöd hos kommuner och studie- och yrkesvägledare i deras arbete med komvux som särskild utbildning samt för att identifiera orsaker till att elevvolymerna inom utbildningsformen har minskat.

¹⁶ Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Socialstyrelsen och Specialpedagogiska skolmyndigheten,

¹⁷ Föreningen för barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning (FUB), Misa, och Riksföreningen Läruxpedagogerna

Frågorna har även lyfts i Skolverkets samråd med funktionshinderrörelsen.

Utifrån dessa samråd har Skolverket för de delar av uppdraget som omfattar stöd, identifierat tre huvudsakliga behov hos kommunerna:

- Stöd i att organisera komvux som särskild utbildning då den tidigare egna skolformen särvux nu ska organiseras under komvuxparaplyet.
- Ett behov av att stärka kompetensen hos studie- och yrkesvägledare och övrig personal inom komvux att möta elever med IF eller förvärvad hjärnskada.
- Ett behov för studie- och yrkesvägledare att få tillgång till lättöverskådlig och samlad information om hur det fungerar för en person med IF eller förvärvad hjärnskada att studera på komvux ur ett helhetsperspektiv, elevens nätverk, studieekonomi, och regelverk kring elevens studier inom komvux.

Några citat från Skolverkets samråd med studie- och yrkesvägledare från olika delar av Sverige illustrerar detta;

”Förändringen i stort behöver man inte kunskap om egentligen utan den generella kunskapen om målgruppen behöver stärkas och kunskapen om vad villkoren är för elever från gymnasiesärskolan.”

”Det stora nätverket kring de studerande behöver förtydligas - något vägledare behöver ha kunskap om och vara förberedd för. En samlad sida med information om vart du ska vända dig med olika saker och frågor.”

Behovsbilden stärks ytterligare av analysen av orsakerna till att elevvolymerna inom komvux som särskild utbildning har minskat. I analysen anges att studie- och yrkesvägledare ser den övergripande förståelsen för elevens livssituation som en utmaning. De upplever att de saknar tillräcklig kompetens för att möta målgruppen och framhåller ett behov av riktade stödinsatser mot studie och yrkesvägledare som arbetar gentemot komvux som särskild utbildning i syfte att få ökad kunskap om målgruppens livsvillkor.¹⁸

Behovet av information är stort och kunskap kring bemötande, metod och hur arbetet kan organiseras så att fler elever får tillgång till komvux utbud av utbildningar och kurser efterfrågas.

De organisatoriska förändringarna som skett inom komvux påverkar huvudman och rektor på ett övergripande organisatoriskt plan men det påverkar även lärare i undervisning och studie- och yrkesvägledare i vägledningssituationen. Studie- och yrkesvägledare ska informera om möjligheter och vägval inom komvux och vägleda elever så att de kan planera för sin framtid och göra väl underbyggda val. Gruppen elever med IF eller förvärvad hjärnskada är förhållandevis liten och för många vägledare är målgruppen ny. Dessa elever har ofta behov av mer omfattande vägledning, och delvis andra behov av stöd än många andra elever. Det finns även ett behov av fungerande samverkan med andra aktörer runt eleven, såsom exempelvis Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, daglig verksamhet

¹⁸ Skolverket (2021), Rapport, *Komvux som särskild utbildning – flera hinder på vägen till och under studier*, Dnr. 2021:198 (se bilaga)

eller Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) som erbjuder studiestöd för studier inom komvux som särskild utbildning¹⁹.

Studiefinansiering är en stor och viktig pusselbit i elevernas möjlighet att studera på komvux som särskild utbildning. Flera stödsystem krockar vilket beskrivs ingående i analysen och i ett eget stycke nedan.

Utöver ovanstående samråd har komvux som särskild utbildning även diskuterats i Skolverkets regionala dialoger om vuxenutbildning som genomförs årligen.²⁰ Dialogerna under våren 2021 användes till viss del för att inhämta tankar och underlag till denna redovisning.²¹ Deltagarna i dialogerna har generellt varit positiva till förändringarna inom komvux som särskild utbildning, och flera anser att det är bra att fokus sätts på denna skolformsdel och dess målgrupp. Som exempel på positiva effekter beskriver deltagare att det nu kan bli enklare för elever att kombinera kurser från komvux olika delar, att denna elevgrupp ska få större tillgång till yrkesutbildning, att specialpedagogiska resurser kan användas på ett bättre sätt samt att integrering och inkludering främjas och underlättas.

I många kommuner är komvux som särskild utbildning redan organiserat tillsammans med övrig komvuxutbildning. Ett par deltagare beskriver att de inte tror att förändringarna kommer att innebära lika stora förändringar för deras verksamhet som för andra kommuner där särskild utbildning i stället är organiserat tillsammans med övrig sarskoleverksamhet utan nära koppling till övriga komvux.

Deltagare i dialogerna lyfter vikten av samverkan mellan olika delar av kommunen och andra aktörer för att möjliggöra att fler kan ta del av utbildning inom komvux som särskild utbildning. Det framkommer även utmaningar med att målgruppen är så heterogen och behovet av stöd för eleverna är stort.

Studiefinansieringen för målgruppen beskrivs även som ett problem som kan försvåra möjligheterna till studier på flera dialoger. Detta behöver ses över för att förändringar och andra insatser ska få någon effekt. En annan utmaning som beskrivs är hur man praktiskt ska möjliggöra för individer att ta del av utbildning i andra kommuner. Även om regleringen nu möjliggör detta i större utsträckning kan det ändå vara svårt att till exempel lösa de resor som krävs för eleverna.

¹⁹ Specialpedagogiska skolmyndigheten (2021-01-07) *Bidrag för vuxna som får särskild utbildning på komvux*. Hämtad 2021-09-24 från <https://www.spsm.se/stod/bidrag/privatpersoner/bidrag-for-sarskild-utbildning-vuxna/>

²⁰ De regionala dialogerna är en del av Skolverkets referensverksamhet och de iakttagelser som görs under dialogerna bidrar till att ge en aktuell bild av kommunal vuxenutbildning (komvux) och utgör ett underlag för myndighetens fortsatta arbete. Cirka 25 dialoger genomförs årligen och innehållet varierar från år till år, beroende på vad som är aktuellt inom komvux och vilka pågående uppdrag som Skolverket har. Målgrupperna för dialogerna är ansvariga politiker, chefer och skolledare för kommunal vuxenutbildning med den lokala/regionala Arbetsförmedlingen, regioner/aktörer med regionalt utvecklingsansvar och andra aktörer med utvecklings- och samordningsansvar för vuxenutbildning.

²¹ Skolverket (2020) *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2021*, Dnr. 2020:1219

1.3.5 Studiefinansiering, krockar i stödsystemen

Elevernas möjlighet att studera på komvux som särskild utbildning påverkas av att flera stödsystem krockar.

“Intervjuerna visar att målgruppen kan ha ett antal olika ersättningar vilka kan betalas ut av antingen Försäkringskassan, SPSM eller kommunen. Vi har identifierat sex ersättningstyper. Sökande till komvux som särskild utbildning har vanligtvis en eller ett par av dessa beroende på aktivitet” (Skolverket 2021 Rapport *Komvux som särskild utbildning – flera hinder på vägen till och under studier*. s. 48)

Studier inom komvux som särskild utbildning är inte studiestödsberättigade. Möjligheten att kombinera olika skolformsdelar inom komvux som är studiestödsberättigade och delar som inte är det kan skapa problem för elever som tänker sig en kombinationsutbildning - vilket Centrala studiestödsnämnden (CSN) lyfter fram i sitt remissyttrande till komvuxutredningen.²² Ett alternativ för att finansiera studierna är ett bidrag från Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) – *bidrag för vissa studier*²³. Det finns dock begränsningar i SPSM:s bidrag som bland annat innebär att en elev inte kan söka bidraget om hen under samma tid får studiestöd, aktivitetsstöd, utvecklingsersättning eller etableringsersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser. Eleven får heller inte ha hel sjukersättning eller aktivitetsersättning. Detta är några av de faktorer som gör det svårt för elever att överblicka sin situation, det är svårt för vägledare inom komvux att leda eleverna rätt utan att riskera att eleven förlorar sin försörjning och det kan vara svårt för eleverna att våga ta steget att komma vidare mot ett nytt yrke eller att kunna studera för att fördjupa sina kunskaper som tar dem närmare arbetsmarknaden.

2. Beskrivning av insatser

2.1 Målgrupper och innehåll

Insatsens övergripande målgrupp för uppdragets stödjande delar²⁴ är huvudmän för komvux med ansvar för organisering av komvux som särskild utbildning som en del av komvux. Målgrupper för de faktiska aktiviteterna är rektorer, studie- och yrkesvägledare, lärare och övrig pedagogisk personal inom komvux samtliga skolformsdelar som möter elever med IF eller förvärvad hjärnskada samt övriga verksamma inom komvux som behöver stärkas i att möjliggöra för målgruppen att ta del av de större utbud av utbildningar och andra resurser som finns inom komvux. Förändringarna inom komvux som särskild

²² Centrala studiestödsnämnden (CSN) *Remissvar över betänkande En andra och en annan chans – ett komvux i tiden* (SOU 2018:71), ärendenummer: 2018-110-7541)

²³Förordning (2007:1345) om statsbidrag vid vissa studier för personer med funktionsnedsättning

²⁴ Stöd till kommuner att organisera för komvux som särskild utbildning under ”komvuxprapylet” samt stöd till studie- och yrkesvägledare inom komvux.

utbildning ställer höga krav på att möta elever med IF eller förvärvad hjärnskada. Med utgångspunkt i uppdraget har Skolverket därför tagit fram olika former av stöd för kommuner och studie- och yrkesvägledare. De många förändringar som berör komvux i stort är ofta även aktuella för komvux som särskild utbildning och omhändertas inom ramen för de implementeringsinsatser Skolverket genomför och har genomfört under året.²⁵ I detta uppdrags stödjande delar har Skolverket, med utgångspunkt i ovan beskrivna samråd och kunskapsinhämtning, valt att fokusera på frågor som rör elevernas livssituation och bemötande av elevgruppen samt stöd för kommuner i att organisera en verksamhet där komvux som särskild utbildning är en del och där eleven kan erbjudas ett större utbud av utbildning.

2.2 Aktiviteter

Som tidigare nämnts har uppdraget inneburit att Skolverket både ska stödja kommunerna så att fler elever ges möjlighet att delta i komvux utbildningar och att utveckla studie- och yrkesvägledningen för elever med IF eller förvärvad hjärnskada. Vidare har Skolverket utrett behovet av att stärka studie- och yrkesvägledarnas kompetens om målgruppen samt planerat insatser för att förbättra denna.²⁶ Utifrån den samlade bilden från möten med Skolverkets referensgrupper bestående av skolchefer, rektorer, studie- och yrkesvägledare inom komvux/komvux som särskild utbildning samt representanter för elevgruppen, intresseorganisationerna FUB och Lärvoxpedagogerna, aktuella myndigheter samt genom insamlande av tidigare kunskap har Skolverket tagit fram olika insatser i form av fortbildning, konferenser och stödmaterial. Samtliga aktiviteter genomförs digitalt med hänsyn till den rådande Coronapandemin.

Nedan finns en sammanställning av aktiviteterna som därefter beskrivs något utförligare.

2.2.1 Sammanställning av aktiviteter 2021–2022

Aktivitet	Huvudsakligt innehåll	Målgrupp
Konferenser <i>Mötesplats vux</i> Skolverket	En konferensserie som informerar om aktuellt inom komvux samt om Skolverkets pågående och planerade stödinsatser. Ett valbart seminarium om komvux som särskild utbildning har ingått.	Lärare, studie- och yrkesvägledare och lärare inom komvux.
Fortbildningsinsats <i>Supported Education</i> Misa kompetens	En kompetenshöjande insats som ska ge ett stöd i det praktiska arbetet för att kunna hjälpa elever att välja och fatta beslut om inriktning.	Skolledare, yrkeslärare, apl-samordnare, studie- och yrkesvägledare inom komvux.

²⁵ Regionala dialoger, Mötesplats Vux, uppdaterat och nytt stödmaterial

²⁶ Skolverket har även analyserat orsakerna till att färre elever söker sig till komvux som särskild utbildning, Skolverket 2021, *Komvux som särskild utbildning – flera hinder på vägen till och under studier*, Dnr. 2021:198 (se bilaga)

Aktivitet	Huvudsakligt innehåll	Målgrupp
Fortbildningsinsats <i>PATH – metoden</i> Renkraft AB	En kurs i samtalsmetodik om förstärkt vägledning med syfte att eleven ska planera sin framtid med stöd från omgivningen.	Studie- och yrkesvägledare inom komvux.
<i>Samtal om PATH – metoden</i> (en podd) Skolverkets webb	I ett samtal mellan Skolverket och kursledarna för fortbildningsinsatsen PATH. Syftet med samtalet är att göra metoden tillgänglig för många på Skolverkets webbsida	Studie- och yrkesvägledare och lärare inom komvux.
Fortbildningsinsats <i>Att organisera för komvux som särskild utbildning</i> Karlstad universitet	Karlstads universitet ansvarar för utbildningen med syfte att skräddarsy arbetssätt så att elever ges ökade förutsättningar att studera inom komvux.	Utvecklingsteam, skolledare, studie- och yrkesvägledare samt lärare inom komvux.
Webb-stöd <i>FAQ - frågor och svar</i> Skolverkets webb	Samlad information om hur det kan fungera för en elev att studera på komvux som särskild utbildning.	Studie- och yrkesvägledare samt personal som träffar elever i en väglednings- eller kartläggningssituation.
Webb-stöd Uppdaterat <i>stödmaterial</i> Skolverkets webb	Stödmaterialen har gallrats och uppdaterats på Skolverkets webb. Bl.a. stöd materialet <i>Komvux som särskild utbildning</i>	Skolledare och ansvariga inom komvux
Webb-stöd Uppdaterad broschyr <i>Så funkar apl</i> Skolverkets webb	Kunskapsstöd om arbetsplatsförlagt lärande i gymnasiesärskolan och komvux som särskild utbildning, uppdateras för att passa även för komvux som särskild utbildning samt lärlingsutbildning inom komvux som särskild utbildning.	Arbetsgivare och handledare på arbetsplatser.
Skolverkets webb	Kontinuerligt utveckla webbinformation om elevgruppen med intellektuell funktionsnedsättning samt utveckla befintliga digitala verktyg för studie- och yrkesvägledning.	Studie- och yrkesvägledare, lärare, skolledare samt elever inom samtliga skolformer och deras eventuella vårdnadshavare.

Tabell 1: Sammanställning aktiviteter inom ramen för uppdraget

2.3 Fortbildningsinsatser

I samverkan med olika aktörer²⁷ erbjuder

Skolverket fortbildningsinsatser för vägledare, med inriktning på samtalsmetodik och bemötande samt insatser riktade till team av rektor, lärare och vägledare som organiserar verksamheten inom komvux för elever med IF eller förvärvad hjärnskada.

2.3.1 PATH

PATH (Planning Alternative, Tomorrow with Hope) är en vägledningsmetod som stödjer elevens karriärplanering och syftar till att öka den vägledades egenmakt, att skapa tilltro till sin egen förmåga att kunna påverka sitt framtida liv. Kursen syftar till att stärka kunskapen om att leda kvalificerad vägledning för att tillsammans

²⁷ Beskrivna under enskild fortbildningsinsats

med eleven planera för att uppnå elevens mål med hjälp av support från omgivningen. Vägledare får verktyg att i samtal bemöta personer med IF eller förvärvad hjärnskada så att de ska ges bättre förutsättningar att göra väl underbyggda val inför framtiden. Utbildningen har tidigare givits av Skolverket i samverkan med Umeå universitet och Renkraft AB.

35 personer har sökt till kursens 24 platser hösten 2021. Enbart fem sökande arbetar i komvux. Detta kan bero på en något otydlig kommunikation med målgruppen samt att många insatser "trängs" under hösten gällande komvux. Med anledning av det stora intresset och den relativt lilla andelen sökande från komvux kommer Skolverket erbjuda samma kurs för vägledare inom komvux även under våren 2022

En podd om metoden finns tillgänglig på Skolverkets webbsida från och med december 2021. Läs mer om podden under rubrik *Stödmaterial webb* nedan.

2.3.2 Supported Education

Fortbildningsinsatsen ska fungera som ett stöd i arbetet med att göra studiesituationen tillgänglig för vuxna med IF eller förvärvad hjärnskada. Utbildningen riktar sig till studie- och yrkesvägledare samt lärare och pedagogisk personal inom komvux som vill lära sig mer om att skapa goda förutsättningar för elever med IF eller förvärvad hjärnskada att förbereda, välja, planera och genomföra sina studier. Utbildningsinsatsen syftar även till att ge en inblick i hur det kan vara att ha en intellektuell funktionsnedsättning i en studiesituation.

Det finns också en möjlighet att efter genomgången introduktion delta i två efterföljande fördjupningstillfällen. Introduktionsföreläsningen har 100 platser hösten 2021. Fördjupning ett och två har vardera 22 platser, båda fördjupningstillfällen genomförs under hösten 2021.

Insatsen genomförs i samverkan med Misa Kompetens.

2.3.3 Att organisera för komvux som särskild utbildning – en del av komvux

Fortbildningsinsatsen syftar till att ge en övergripande förståelse för av vad det innebär för komvuxverksamheterna att fullt ut införliva den nya skolformsdelen komvux som särskild utbildning. Insatsen är främst avsedd att stödja de huvudmän som kommer att behöva göra relativt stora omstruktureringar av sina verksamheter för att realisera förändringarna och dess intentioner. Insatsen riktas mot rektorer, studie- och yrkesvägledare och lärare som deltar i team.

Med stöd i tillgänglig forskning och beprövad erfarenhet ska deltagarna forma ett arbetssätt för den egna verksamheten, så att elever inom målgruppen komvux som särskild utbildning ges bättre förutsättningar att ta del av hela komvux utbud och på ett framgångsrikt sätt lyckas fullfölja sina studier.

Utbildningen genomförs av Karlstad universitet och startar med två grupper om vardera 48 platser under hösten 2021 och avslutas under våren 2022.

2.4 Konferenser

2.4.1 Mötesplats vux

Konferensserien *Mötesplats vux* vänder sig till lärare, studie- och yrkesvägledare och rektorer inom komvux och är en möjlighet att få aktuell information, ta del av stöd från Skolverket och få möjlighet till erfarenhetsutbyte med kollegor runt om i landet. Träffarna ägde rum digitalt i september 2021. En stor del av tiden ägnades åt att, i mindre grupper, reflektera och diskutera utifrån valbara seminarier. Ett av seminarierna hade särskilt fokus på komvux som särskild utbildning och behandlade de förändringar som ägt rumt samt aktuella stödinsatser. Diskussionerna gav även underlag och inspiration till kommande stöd- och informationsinsatser från Skolverket. Totalt deltog 1200 personer i konferensdagarna varav 94 valde att besöka seminariet kring komvux som särskild utbildning.

Utvärderingen av konferensserien var överlag positiv och deltagare i det riktade seminariet uppgav att de uppskattade att komvux som särskild utbildning uppmärksammades med ett eget seminarium.

”Tack för att ni erbjöd mötesplats för oss som är verksamma inom "KSSU". Vår verksamhet kräver utbyte på nationell nivå för att komma vidare.”

Deltagarna lyfte även vikten av att vägledare har kunskap om elevgruppen samt att det krävs en stödfunktion i klassrummet om elever med IF eller förvärvad hjärnskada ska kunna tillgodogöra sig utbildningen.

2.5 Stödmaterial – webb

Utöver de fortbildningsinsatser som erbjuds inom ramen för uppdraget kommunicerar Skolverket med målgrupperna på sin webbplats. Ett arbete har genomförts att gallra och uppdatera befintligt stödmaterial för skolformsdelen komvux som särskild utbildning. Kommunikationen på webbplatsen syftar, utöver att sprida stödmaterial, även till att göra aktuell information tillgänglig för Skolverkets målgrupper.

2.5.1 FAQ, frågor och svar

Samråd med skolchefer, rektorer, lärare och studie- och yrkesvägledare visar att det finns ett behov av en samlad, allmän information om såväl målgruppen som skolformsdelen komvux som särskild utbildning i stort. Livssituationen för gruppen elever med IF eller förvärvad hjärnskada är ofta komplex, där många aktörer är inblandade för att livet och studierna ska fungera. Det handlar bland annat om olika stöd och bidrag för möjlighet till

studier. Skolverket har därför tagit fram en FAQ²⁸ i samverkan med berörda myndigheter.²⁹

FAQ:n innehåller exempelvis länkar med hänvisning till övriga berörda myndigheters och organisationers webbsidor, eller till andra sidor på Skolverkets webbplats där mer utförliga beskrivningar finns.

Målgrupp för denna FAQ är huvudmän, rektorer, studie- och yrkesvägledare, lärare samt övriga funktioner som har behov av att stärka sin kompetens kring målgruppen av elever inom komvux som särskild utbildning.

Materialet är publicerad på Skolverkets webb.

2.5.2 Ett poddsamtal om PATH-metoden

I en podd förs ett samtal mellan Skolverket medarbetare och kursledare för fortbildningsinsatsen PATH och samtalet publiceras på Skolverkets webbsida³⁰. I podden beskrivs samtalsmetoden PATH och hur den kan bidra i studie- och yrkesvägledares och lärares möten med elever med IF eller förvärvad hjärnskada. Syftet med poddsamtalet är att på ett lättillgängligt sätt ge en översiktlig bild av en vägledningsmetod för att möta elever med IF eller förvärvad hjärnskada. Målgruppen är studie- och yrkesvägledare, men också andra verksamma som arbetar med elever med IF eller förvärvad hjärnskada.

2.5.3 Så funkar apl

I arbetet med regeringsuppdraget för att minska etableringssvårigheter för elever med IF³¹ har Skolverket tillsammans med Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) tagit fram ett stöd för arbetsgivare om arbetsplatsförlagt lärande och IF. Materialet ses inom ramen för detta uppdrag över för att eventuellt rikta det mer mot komvux och lärlingsutbildning inom komvux. Stödet finns både som webbsida³² och som trycksak³³.

2.5.4 Skolverkets webbplatser

I samverkan med *Beredning inför omhändertagande av förändringar inom vuxenutbildningen – del 1 och 2*³⁴ har befintligt stödmaterial och publikationer på Skolverkets webbplats setts över. Det är nu uppdaterat och motsvarar aktuella förändringar inom komvux.³⁵ Samtligt material kommer åter att revideras inför 1 januari 2022 då ytterligare förändringar inom komvux och komvux som särskild

²⁸ Så funkar det för elever med intellektuell funktionsnedsättning att gå på komvux – Skolverket hämtad 2021-10-12 <https://www.skolverket.se/for-dig-som-.../studie--och-yrkesvagledare/vuxenutbildning/sa-funkar-det-for-elever-med-intellektuell-funktionsnedsattning-att-ga-pa-komvux>

²⁹ Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, Socialstyrelsen, SPSM samt Habiliteringen i Stockholms Stad

³⁰ Podden är inte färdigställd men kommer att publiceras under november 2021

³¹ Skolverket (2021) *Slutredovisning Etablering för elever med intellektuell funktionsnedsättning*, dnr. 2021:805

³² <https://www.skolverket.se/for-dig-som-.../arbetsgivare/for-dig-som-ar-arbetsgivare/ta- emot-en-yrkesselev-med-intellektuell-funktionsnedsattning>, hämtat 2021-07-09

³³ <https://www.skolverket.se/getFile?file=7524>, hämtat 2021-07-09

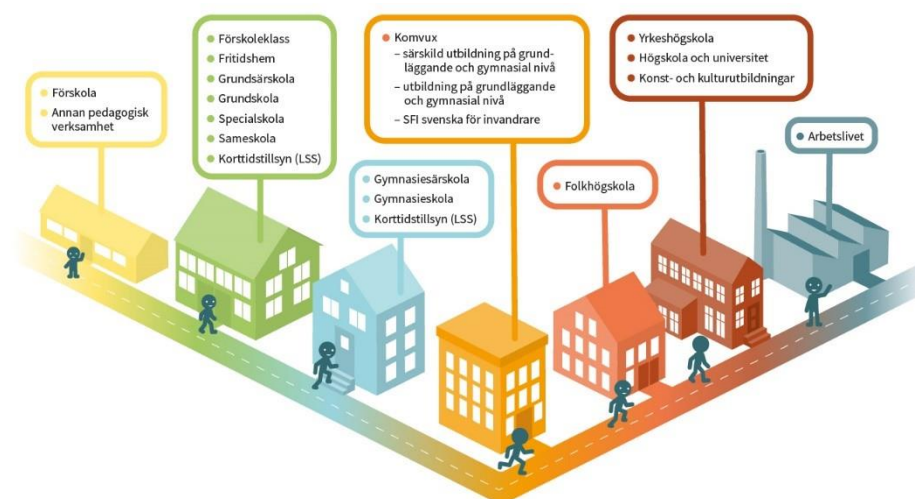
³⁴ Skolverket, *Beredning inför omhändertagande av förändringar inom vuxenutbildningen – del 1 och 2*, Dnr. 7.5.1–2020:1825

³⁵ Stödmaterial *Komvux som särskild utbildning* Hämtat 2021-09-14

<https://www.skolverket.se/publikationsserier/ovrigt-material/2021/komvux-som-sarskild-utbildning>

utbildning kommer att träda i kraft. Förändringarna innebär i huvudsak att det införs en förenklad betygsskala inom de grundläggande nivåerna och i svenska för invandrare. Målgruppen är studie- och yrkesvägledare inom gymnasiesärskolan och komvux, lärare inom komvux och andra verksamma som arbetar med målgruppen inom komvux som särskild utbildning.

Inom ramen för etableringsuppdraget, nämnt ovan, påbörjades arbetet med att ta fram ett webbstöd med syfte att belysa utbildningsförutsättningarna för en person med IF genom hela livet. Webbstödet innehåller fakta om vilka vägar som finns att välja, fakta om studieekonomi och fakta om de stödsystem som finns. Stödet är tänkt att användas i vägledningssammanhang, i undervisning eller för att förklara utbildningssystemet för en vårdnadshavare eller ansvariga i en kommun. Arbetet med webbstödet slutförs inom ramen för detta uppdrag under vintern 2021–2022.

Figur 2 Översiktsskild över utbildningssystemet för en person med intellektuell funktionsnedsättning

3. Slutsatser och lärdomar

Utifrån de delar av uppdraget som behandlar olika stöd till kommuner och studie- och yrkesvägledare och de behov Skolverket identifierat har aktiviteter tagits fram för att möta målgruppernas behov. Då behoven främst handlat om organisering av utbildningen, bemötande och en övergripande kunskap om elevens situation har fokus legat på detta. Skolverket har tagit fram insatser som fokuserar på hur komvux kan organiseras för att bättre möta och utbilda elever med intellektuell funktionsnedsättning samt att studie- och vägledare ska ges ökade verktyg i bemötande av målgruppen. Vidare har ett fokusområde varit att på Skolverkets webbsida samla övergripande information om livssituationen för elever med IF eller förvärvat hjärnskada som studerar inom komvux så att

huvudmän, rektorer, studie- och yrkesvägledare och annan berörd personal på ett lättöverskådligt sätt ska få möjlighet till ökad kunskap kring dessa elever.

Deluppdraget om att analysera orsakerna till minskat elevantal inom komvux som särskild utbildning konstaterar att de övergripande förklaringarna till den minskade elevvolymen är:

- Författningsändringar
- Förändringar i utbildningens organisering
- Förändringar hos andra aktörer

En fördjupad redogörelse av orsakerna återfinns i bilagan till denna redovisning. Skolverket ser orsakerna till det minskade elevantalet inom komvux som särskild utbildning som ett strukturellt problem. För att ha en möjlighet att bidra till ett samhälls- och arbetsliv och få möjlighet att vara en aktiv samhällsmedborgare krävs en möjlighet att fördjupa sina kunskaper och utöva rätten till ett livslångt lärande. Det är av största vikt att en likvärdig och kvalitativ utbildning erbjuds i hela landet. Därtill är det viktigt att det finns möjlighet till vidareutbildning som möter behovet på arbetsmarknaden och att det finns tydliga incitament för elever att studera på komvux, vilket målgruppen upplever sig sakna idag.

Skolverket konstaterar även i detta deluppdrag att det finns hinder för målgruppen att studera inom komvux som särskild utbildning. I de intervjuer och i den enkät som Skolverket har genomfört, men även i Skolverkets utgångspunkter för uppdraget samt i samråd med verksamma och representanter för målgruppen, inom ramen för övriga deluppdrag, framkommer det att studiefinansieringen för målgruppen upplevs vara ett problem som försvårar möjligheten till studier. Ofta kolliderar olika myndigheters system och regelverk för ersättningar vid studier, något som även lyfts i slutredovisningen av etableringsuppdraget. Målgruppens studiefinansiering beskrivs således som en viktig pusselbit som saknas och som behöver ses över för att förändringar och andra insatser ska få någon effekt.

En annan utmaning som beskrivs är hur man praktiskt ska möjliggöra för individer att ta del av utbildning i andra kommuner. Även om regleringen nu möjliggör detta i större utsträckning observerar Skolverket att de resor som krävs för eleverna att komma till utbildningen inte tillhandahålls i alla kommuner och att de ofta innebär en hög egenkostnad för eleverna.

Skolverket kan via sina enkät- och intervjuundersökningar också konstatera att kommunernas uppföljning av elever efter avslutad utbildning ofta är eftersatt.

4. Skolverkets fortsatta arbete

Den korta uppdragstiden har medfört att många aktiviteter genomförs under hösten 2021 och den tidiga våren 2022. En del webbstöd är fortfarande under utveckling, samt revideras i och med att nya ändringar träder i kraft den 1 januari 2022. Det återstår alltså att se vilka effekter delar av uppdragets aktiviteter kommer att få.

Skolverket avser att följa upp och utvärdera efter avslutad aktivitet samt följa och kontinuerligt se över och vid behov revidera publikationer och övrigt stödmaterial på Skolverkets webb.

Skolverket avser även att fortsatt erbjuda stöd och sprida kunskap om elever med IF och förvärvad hjärnskada inom komvux. Komvux som särskild utbildning är en verksamhet med sina egna specifika frågor och behov och behöver fortsatt synliggöras i Skolverkets insatser.

Skolverket kommer att följa NVL, Nordiskt nätverk för vuxnas lärande³⁶ och nätverkets arbete med att på olika sätt nå grupper med svaga grundläggande digitala färdigheter genom lärande exempel från de olika nordiska länderna och lyfta vikten av att personer med IF eller förvärvad hjärnskada ges en grundläggande digital kompetens.

Vidare ser Skolverket vikten av att den omfattande kunskap uppdragets analysdel ger tas omhand och får ligga till grund för fortsatt utveckling av komvux som särskild utbildning. En utbildning med kvalitet, som är likvärdig och tillgänglig för alla.

Skolverket ser det som viktigt att utgå från helheten och därför är samverkan och samarbete av stor vikt. Samverkan internt på Skolverket, myndighetsövergripande, med intresseorganisationer och representanter ur målgruppen så att personer med IF eller förvärvad hjärnskada får en ökad chans att på lika villkor delta i samhällslivet.

Citat från samråd med målgruppen elever med IF:

”Se styrkorna i svagheterna, se möjligheterna i den som kommer!”

³⁶ Nordiskt nätverk för vuxnas lärande (u.å.) *Verksamhetsplan 2021 - Grundläggande färdigheter*. Hämtad 2021-09-24 från <https://nvl.org/content/verksamhetsplan-2021-grundlaggande-fardigheter>

Referenser

- Centrala studiestödsnämnden (CSN) Remissvar över betänkande En andra och en annan chans – ett komvux i tiden (SOU 2018:71), ärendenummer: 2018-110-7541)
- EBSN Annual Conference, (u.å.). Innovation for Resilience – New Approaches to basic Skills Provision in the Post-COVID Era. Hämtad 2021-09-24 från <https://basicskills.eu/ebsn-annual-conference-2021/>
- Europeiska kommissionen EUR-Lex (u.å.) Nyckelkompetenser för livslångt lärande. (2018/C 189/01) Hämtad 2021-09-24 från https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2018.189.01.0001.01.SWE&toc=OJ:C:2018:189:TOC
- Förordning (2007:1345) om statsbidrag vid vissa studier för personer med funktionsnedsättning
- Komvuxutredningens betänkande (u.å.) En andra och en annan chans – ett komvux i tiden (SOU 2018:71) Hämtad 2021-09-24 från <https://www.regeringen.se/4a57d7/contentassets/d2112ee65999452b937573e1c91bc9d9/en-andra-och-en-annan-chans-ett-komvux-i-tiden.pdf>
- Myndigheten för delaktighet (2021-04-01) Barn och unga mitt i en pandemi Konsekvenser av coronapandemin för barn och unga med funktionsnedsättning. Nummer 2021:9. Hämtad 2021-09-15 från <https://www.mfd.se/contentassets/327fe836139d4a44b7ff6bb3ab0a925c/2021-9-barn-och-unga-mitt-i-en-pandemi.pdf>
- Nordiskt nätverk för vuxnas lärande (u.å.) Verksamhetsplan 2021 - Grundläggande färdigheter. Hämtad 2021-09-24 från <https://nvl.org/content/verksamhetsplan-2021-grundlaggandefardigheter> Regeringsbeslut, (2020), Ändring av regleringsbrev för budgetåret 2020 avseende statens Skolverk U2020/05108
- Regeringens proposition 2019/20:105 (2020) Komvux för stärkt kompetensförsörjning. Hämtad 2021-09-24 från <https://www.regeringen.se/4a757f/contentassets/8a0af8b482c044d6b5e8ada0d9790b29/prop-2019-20-105-komvux-for-starkt-komptetensforsorjning.pdf>
- SFS 2010:800, Skollagen. Stockholm: Utbildningsdepartementet
- Skolverket (2021) Beredning inför omhändertagande av förändringar inom vuxenutbildningen – del 1 och 2, Dnr 7.5.1–2020:1825
- Skolverket (2020) Coronapandemins påverkan på vuxenutbildningen – insamling maj 2020, Dnr. 2020:854
- Skolverket (2021), Rapport Komvux som särskild utbildning – flera hinder på vägen till och under studier, Dnr 2021:198

Skolverket (2020) Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2021, Dnr. 2020:1219

Skolverket (2021) Slutredovisning etablering för elever med intellektuell funktionsnedsättning, Dnr. 2021:805

Skolverket (2021) Stödmaterial Komvux som särskild utbildning Hämtad 2021-09-14 från <https://www.skolverket.se/publikationsserier/ovrigt-material/2021/komvux-som-sarskild-utbildning>

Specialpedagogiska skolmyndigheten (2021-01-07) Bidrag för vuxna som får särskild utbildning på komvux. Hämtad 2021-09-24 från <https://www.spsm.se/stod/bidrag/privatpersoner/bidrag-for-sarskild-utbildning-vuxna/>

Alla ska ha rätt till ett livslångt lärande, alla ska ha rätt att utbilda sig och det måste finnas möjlighet att yrkesväxla som vuxen. Därför är komvux och alla komvux skolformsdelar så viktiga. Det är viktigt att det är kvalitet i utbildningen och att den ges likvärdigt över landet. Skolverket har fått i uppdrag av regeringen att ta fram stöd till kommuner och studie- och yrkesvägledare som arbetar inom komvux och komvux som särskild utbildning. I den här redovisningen berättar Skolverket om arbetet med att göra detta och vad vi kommit fram till inom ramen för uppdraget. Många förändringar har gjorts inom komvux och Skolverket har tagit fram fortbildningar och webbstöd för att underlätta förändringarna ute i verksamheterna. Skolverket har även analyserat orsakerna till att färre elever väljer att studera på komvux som särskild utbildning.

